

СОЦІАЛЬНІ ІНТЕРНЕТ-МЕРЕЖІ ЯК ЗАСІБ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Аналізуються можливості соціальних мереж у організації дистанційного навчання. Описано освітні додатки основних світових соціальних мереж («ВКонтакте», Facebook), що можуть стати в нагоді дистанційному навчанні. Висвітлено попередні результати дослідження ставлення студентів до використання дистанційного навчання чи соціальної мережі.

Ключові слова: соціальні мережі, дистанційне навчання, освітні додатки

Постановка проблеми

Вступ. Нині з метою організації дистанційного навчання на основі Інтернету розроблено достатню кількість веб-орієнтованого програмного забезпечення. Викладачі-тьютори використовують як просто блоги, так і цілі системи дистанційного навчання (СДН), н-д, Moodle й інформаційно-освітні середовища.

На сучасному етапі розвитку інформаційно-комунікаційних технологій особливе місце посідають розроблені великими ІТ-корпораціями сервіси та служби Інтернету, що отримали назву — соціальних. Їх популярність зростає не тільки серед корпоративних клієнтів, а й серед молоді, яка є отримувачем освітніх послуг, що здійснюються навчальними закладами. Зважаючи на це, ми вважаємо доречним звернути увагу на такі сервіси Інтернету, як соціальні мережі, н-д, «ВКонтакте», Facebook, Google+, як засоби дистанційного навчання.

Аналіз основних публікацій щодо дистанційного навчання дає змогу розглядати дистанційне навчання як навчання, в основу якого покладений принцип просторової та часової віддаленості викладачів і студентів один від одного, а сам процес навчання проходить за допомогою комп'ютерних і телекомунікаційних технологій [1, 63]. Найбільш характерними особливостями дистанційного навчання, виокремленими О. Млярчук, визначено: гнучкість, модульність, паралельність, далекодію, асинхронність, масовість, рентабельність, трансформацію функціональних характеристик суб'єктів освітнього процесу, інформативність та соціовідповідність, інтернаціональність [2, 7]. Р. Шаран зазначає, що дистанційне навчання є прогресивною педагогічною технологією із сучасними підходами до відбору і розроблення навчального матеріалу; елементами модульного і комп'ютерного навчання, теорії і практики керованої самостійної роботи; використанням у навчанні інформаційних технологій, телекомунікаційних мереж тощо. Дистанційне навчання може застосовуватися у всіх видах освітньої практики (від цілісної підготовки фахівців до розроблення окремих фрагментів дидактичного забезпечення), сприяючи розвитку творчої та особистісної складової освітнього процесу, а також орієнтації на його випереджувальний розвиток [3, 10].

Провідні положення теорії дистанційної освіти стали предметом дослідження таких науковців, як В. Кухаренко, В. Олійник, П. Стефаненко, Б. Шуневич та ін.; питання дидактики і методики дистанційного навчання розглядаються в працях учених Є. Полат, С. Сисоевої та ін.; різні аспекти дистанційної освіти за кордоном і в Україні подано в наукових працях В. Бикова, О. Кареліної, П. Дмитренка, Н. Сиротенка, О. Рибалко, Н. Твердохлебової. Акцент у сучасних дослідженнях Є. Патаракіна, К. Бугайчука робиться на ролі соціальних сервісів Інтернету в дистанційному навчанні, поєднуючись із теорією колективізму Стефана Доунса (Stephen Downes) та Джорджа Сіменса (George Siemens). Слід зазначити, що основні дослідження в галузі використання соціальних Інтернет-мереж у дистанційному або е-навчанні переважно ведуться зарубіжними вченими.

К. Бондаренко виділила два види соціальних мереж: 1) соціальні мережі у вільному доступі, серед яких: неспеціалізовані мережі (для них професійні спільноти не є першорядними) та суто професійні спільноти практиків; 2) соціальні мережі в корпоративному форматі. Неспеціалізовані мережі «загального профілю» не обмежуються ні за якими параметрами і не мають ніякої тематичної спеціалізації (н-д, «Однокласники», «Мой мир», «ВКонтакте», «Мой круг», «Планета Рамблер», «LovePlanet»). К. Бондаренко вважає, що такі соціальні мережі використовувати як навчальний ресурс є питанням сумнівним. Проте, на її думку, той, хто хоче знайти в соціальних мережах «загального профілю» щось корисне для себе як для професіонала, знайде таку можливість через установлення контакту і взаємодію з професіоналами. Такі соціальні мережі дають можливість досить швидко встановити неформальний контакт, люди виявляються більш відкритими, ніж в реальному житті, більшою мірою готовими ділитися інформацією. Цінність для навчання та розвитку здебільшого бачимо в американській соціальній мережі Facebook. По-перше, Facebook дає змогу викладачам університетів створювати курси для студентів, по-друге, організації можуть створити закриту корпоративну мережу співробітників на платформі Facebook. Вона призначена для працівників однієї компанії, які можуть знаходитися на постійному зв'язку з колегами з різних філій, публікувати новини своєї організації і тощо. Популярними ресурсами, що допомагають консультуватися з фахівцями з професійних питань, є LinkedIn, Xing. Також в Інтернеті існує незліченна кількість спільнот, що надають можливість самонавчання (н-д, Educationalnetworking).

Спеціалізовані соціальні мережі переслідують суто практичні цілі: вони об'єднують людей, які зацікавлені в придбанні і розвитку знань у певній галузі, їх використанні на практиці. Спільноти практиків можуть складатися з науковців, інженерів, спеціалістів з маркетингу та продажів, інших фахівців. Причому ці спільноти не обов'язково мають бути обмежені рамками однієї компанії, а можуть об'єднувати людей зі схожими інтересами в різних організаціях по всьому світу (н-д, Emedicine).

Соціальні мережі в корпоративному форматі передусім є інструментом внутрішніх комунікацій для створення іміджу привабливого роботодавця, підтримки процесів навчання в компанії, підвищення з боку потенційних кандидатів. Для компаній, що мають велику кількість філій, корпоративна соціальна мережа може стати інструментом взаємодії співробітників між собою, часто в цілях швидкого отримання потрібної інформації, надання взаємодопомоги [4].

Науковці США Ш. Гунавардена та інші визначають соціальні мережі як інструмент для поширення знань, встановлення зв'язків з людьми схожих інтересів; онлайн-простір, що може бути налаштований значною мірою їх користувачами, забезпечуючи середовище для особистих профілів, які користувачі створюють для того, щоб встановити зв'язки з іншими [5, 4]. Основним у процесі навчання в соціальних мережевих середовищах науковці вважають утворення співтовариств-практиків, структурні елементи яких описані Є. Венгером (E. Wenger) та ін., а саме: домен (domain), співтовариство (community), практика (practice). Домен являє собою точку дотику, де учасники діляться своїми ідеями, знаннями й історіями, створюючи особистий сенс і стратегічну значимість. Спільнота — це група людей, які навчаються і взаємодіють один з одним, будують відносини, які утворюють почуття приналежності групі і взаємних зобов'язань. Відповідно до теорії соціального конструктивізму, наше розуміння світу виникає з власного часткового уявлення про нього. Люди, які цікавляться життям своїх однолітків, регулярно використовуючи MySpace і Facebook, створюють свій загальний світогляд. Одночасно як домен позначає тему спільноти, зосереджуючись на практиці спеціальних знань, співтовариство розвивається і підтримується. Учасники мережі змінюють свій спосіб мислення, працюючи над завданням (та й характер самого завдання), а також можуть отримати неймовірно ширші соціальні зміни. Соціальні ме-

режні технології пропонують можливості для участі в інтерактивному діалозі і засоби для проведення навчання [5, 6–8].

Мета публікації полягає в огляді можливостей соціальних Інтернет-мереж для організації дистанційного навчання у вищій школі.

Виклад основного матеріалу

Мережні соціальні сервіси стали основним засобом спілкування, підтримки та розвитку соціальних контактів; спільного пошуку, зберігання, редагування та класифікації інформації; творчої діяльності мережного характеру; виконання безлічі інших завдань. Така їх група, як соціальні мережі надають такі інструменти для здійснення вищенаведених функцій: групи (академічні, науково-дослідні, за інтересами); обмін файлами (лекції, завдання, програми); публікація матеріалів (відео, фото, посилання на зовнішні ресурси); обговорення, опитування, оповіщення; додатки (перекладач, калькулятор, стікери тощо).

Плюси соціальних мереж для їх використання в роботі з молоддю полягають у тому, що для більшості студентів — це знайомі технології, тобто викладачам не треба їх навчати, як працювати (як у випадку з СДН). Популярність сервісу передбачає інтерес до його використання, чим можна скористатися і в цілях навчання. Крім того, студенти можуть популяризувати свою навчальну чи наукову діяльність, що здійснюється через соціальну мережу. Загалом робота у звичному середовищі, яке найчастіше використовується для розваг і спілкування із друзями буде психологічно комфортною і для цілей дистанційного навчання. Крім того, студент знаходиться у себе вдома у звичній обстановці. При онлайн спілкуванні з викладачем студент, не відчуваючи тиску однолітків, може поставити будь-яке запитання викладачу, не боячись бути осміяним; має можливість працювати безпосередньо з конкретних незрозумілих питань навчального курсу. Як викладач, так і студент має можливість створювати власний навчальний контент, здійснювати його трансформацію, переосмислення, обговорення.

Серед сучасних соціальних Інтернет-мереж у російськомовному й україномовному Інтернеті провідне місце займає мережа «ВКонтакте». Для організації навчального процесу можна використовувати такі можливості цієї мережі, як додатки, що пишуться і впроваджуються штатними або сторонніми програмістами для розширення функцій мережі. Можна виділити додатки для організації розкладу, н-д, «Расписание занятий» (http://vk.com/app715105_38097816), «WeekNumber. Расписание для студента» (http://vk.com/app2421600_38097816), що використовуються для запису, редагування, зберігання й обміну навчальним розкладом. Дуже ефективно його використання у цілях інформування про зміни розкладу, здійснюючи швидке та зручне інформування великої аудиторії користувачів цього додатку. Зручний та зрозумілий інтерфейс, швидке редагування інформації, представлення інформації у зручній формі таблиці з зазначенням днів тижня. Корисними будуть додатки для швидкого перекладу тексту та для вивчення іноземних мов, а саме: Translate.Ru (http://vk.com/app2306349_65840683), «Продвинутый переводчик» (http://vk.com/app1838009_65840683), «Мой Английский язык (Free!)» (http://vk.com/app2129213_65840683).

Translate.Ru є онлайн-перекладачем і словником від компанії PROMT для англійської, німецької, французької, іспанської, португальської, італійської та російської мов. Надає інформацію щодо граматики, транскрипції і вимови потрібного слова, тому ефективний для виправлення вимови. Плюсом додатку є те, що у ньому відсутнє обмеження на число перекладів, він має зрозумілий інтерфейс з логічним поділом на поле для початкового та вихідного тексту, а також зручний покажчик для пошуку потрібної інформації з граматики та зручне подання у формі структурних таблиць. Він корисний у здійсненні допомоги в підготовці домашнього завдання і у вивченні іноземних мов.

«Продвинутый переводчик» підтримує 50 мов, крім зручностей Translate.Ru має можливість переключитися з однієї технології перекладу на іншу, використовуються технології Bing, Microsoft та EasySpell. «Мой Английский язык (Free!)» призначений для якісного вивчення англійської мови, формування правильної вимови та легкого володіння мовою, що реалізується за допомогою серіалів, аудіо та відео з живою мовою носіїв мови. Реалізована можливість зберігати незнайомі слова в свій особистий словник та вивчати їх із словника, використовуючи різні методики; можливість ознайомлення з вимовою незнайомого слова, його перекладом; а також подано тематичні словники, що значно полегшують вивчення мови.

Окремо слід виділити додатки для роботи з літературою, н-д, «Образовательная литература» (http://vk.com/app2771046_65840683), «Всё для учёбы» (<http://vk.com/app2238045>), «Библиотека Саратова» (http://vk.com/app2170859_65840683).

«Образовательная литература» — додаток, що містить більше за 500 різних навчальних і довідкових матеріалів, посібників і всього, що стане в нагоді у навчанні для школярів, абітурієнтів і студентів ВНЗ. У цьому додатку можна знайти підручники з математики, суспільствознавства, російської мови та фізики, а також — каталог з підручниками з економіки, фінансів, філософії та ін. Зручна структура каталогу допомагає легко знаходити необхідні матеріали.

Додаток «Всё для учёбы», що був розроблений студентами для студентів являє собою файлообмінник. У ньому можна завантажити та скачати літературу, призначену для роботи над рефератами, курсовими роботами, на допомогу у розв'язанні задач і конспекти лекцій з можливістю фільтрації по ВНЗ і типу роботи. Дуже зручною у використанні додатка є можливість доступного пошуку матеріалів для конкретної спеціальності чи спеціалізації ВНЗ. Перевагою цього файлообмінника є постійне оновлення та збільшення обсягу інформації за рахунок швидкого наповнення каталогу та зручний інтерфейс, що дуже схожий на збереження документів на самому сайті.

«Библиотека Саратова» — додаток, що поєднує у собі літературний фонд бібліотеки міста Саратова. Додаток має зручний пошук літератури, книг, журналів, який здійснюється за автором, датою, тематикою, а також можливість задання типу пошуку (наприклад, за зазначеними у пошуковому запиті словами). Додаток зручно використовувати під час підготовки дипломних і наукових робіт для студентів ВНЗ. Якість і новизна літературного фонду забезпечується частим оновленням каталогу цього додатку.

Окремо можна виділити додатки для математичних дисциплін: «Решение квадратных уравнений» (http://vk.com/app1981981_65840683), що забезпечує розв'язання квадратних рівнянь з поетапним виводом рішень; «Лови ответ» (http://vk.com/app2446898_65840683), що поєднує в собі можливість вирішення будь-яких математичних функцій, можливість переключитися в режим градусів, радіанів та градусів; «Matemonline» (http://vk.com/app2236702_65840683), що допомагає у розв'язанні багатьох математичних задач з математики, алгебри, геометрії; «Построить график» (http://vk.com/app1700006_65840683), що допомагає швидко побудувати графік будь-якої введеної функції; «Калькулятор» (http://vk.com/app1882036_65840683), що поєднує у собі універсальний калькулятор: інженерний, логічний, функціональний, підтримує вивід прикладів, MD5.

Серед закордонних соціальних мереж провідне місце займає Facebook, яка набирає обертів і серед українських користувачів. Facebook протягом останніх кількох років приділяє багато уваги освіті. Чимало організацій і навчальних закладів використовують Facebook для публікації новин, спілкування, залучення абітурієнтів тощо. Крім того, студенти, викладачі й адміністратори використовують безліч додатків Facebook у наукових цілях. Для організації дистанційного навчання можна скористатися такими додатками [6]:

- Books weRead — допомагає користувачам ділитися думками про прочитані книги;
- Flashcards — за допомогою цього додатка можна створювати флеш-карти, які допоможуть вчитися на Facebook;
- Rate My Professors — допомагає дізнатися, що думають інші студенти, перш ніж зареєструватися до класу певного професора;
- BookTag — програма пропонує відмінний спосіб поділитися книгами, а також створювати цікаві тести для вивчення;
- DoResearch 4ME — для збирання інформації за допомогою тез, інструкцій та багато іншого;
- Mathematical Formulas — поширення формули, рішення тощо;
- SlideShare — створення презентацій для відправки студентам слайд-шоу;
- Calendar — допомагає організувати ваші дні, встановлювати нагадування і доступ до календаря для інших;
- To-Do List — додаток для завдань;
- Zoho Online Office — для зберігання і поширення документів в Інтернеті.
- UduTeach — дає змогу імпортувати курси з myUdu (інструмент розробки курсу);
- UduLearn — допомагає переглядати курси, до яких користувачі отримали доступ і показує їх прогрес;
- FileShare — додаток для збереження й отримання документів у Facebook;
- WorldCat — додаток для дослідження, дає змогу зробити каталог колекції своєї бібліотеки й обмінюватися інформацією зі студентами;
- Study Groups — за допомогою цього додатку можна реалізувати груповий проект.

До цього списку можна додати ще такі додатки: Springpad, Pinterest і Evernote — для публікування заміток; Twitter — для кроспостингу повідомлень з Facebook у Twitter чи навпаки; Doc — для публікації, спільного доступу і обміну документами і фотографіями; Causes — запрошення на події; Posterous, LiveJournal, Tumblr, WordPress.com — взаємодія з дописами у вашому блозі; Trillian, Meebo, Yahoo!, QIP 2012 та ін. — обмін миттєвими повідомленнями; Yooпо — агрегатор соціальних мереж; RssGraffiti — трансляція Rss потоку тощо.

Розробники програмного забезпечення, оцінивши ситуацію з підвищенням популярності соціальних сервісів, пішли далі створення освітніх додатків для соціальних мереж. Наразі створюються і впроваджуються у практику дистанційного навчання соціальні LMS (Learning Management System — системи управління навчанням). Наприклад, ТОРУХ рішення електронного навчання, яке включає Facebook та інші соціальні мережні ресурси прямо в навчальну платформу для підвищення досвіду студентів. Через ТОРУХ студенти можуть отримати доступ до інструментів і ресурсів, які їм потрібні [7].

Окремо слід виділити онлайн сервіси для організації дистанційного навчання, н-д, Mylms.ru, Webils, OnWebinar, Competentum.ONLINE та ін..

Новий Інтернет-сервіс — Mylms.ru орієнтований на представників малого та середнього бізнесу, тренінгові та консалтингові компанії, навчальні центри та інші організації, які зацікавлені в технологіях e-Learning, але поки не готові до впровадження системи дистанційного навчання на своїх Інтранет- або Інтернет-ресурсах. На порталі MyLMS будь-яка компанія або приватна особа можуть отримати доступ до «персональної» LMS — системи дистанційного навчання, СДН — для навчання та тестування своїх співробітників, клієнтів або партнерів. На відміну від ТОРУХ сервіс MyLMS надається абсолютно безкоштовно для компаній з числом користувачів до 50 чоловік. Завантаження своїх курсів безкоштовно за умови, що сумарний обсяг курсів не перевищує 50 MB [8].

Російський стартап Webils пропонує спеціалізований сервіс для такого ж дистанційного навчання. Крім можливостей web-конференцій (screen-sharing, whiteboard), відеозв'язку та проведення вебінарів, він надає додаткові зручності для навчального процесу. Кожному «студенту» надається особистий кабінет, де він бачить розклад занять, матеріали минулих занять (включаючи їх відеозапис) і свої результати. «Викладачі» можуть виставляти оцінки, задавати домашні завдання, а також створювати і проводити онлайн тести (питання / відповіді) в режимі реального часу. Для використання сервісу достатньо мати мікрофон, веб-камеру і браузер з flash-плеєром [9].

OnWebinar — освітня соціальна мережа, а також сервіс веб-семінарів onwebinar.ru, що використовує нові технології й організовує спільну роботу, веб-семінари та on-line конференції. OnWebinar — це безкоштовний сервіс для дистанційної освіти, організації ділових зустрічей, онлайн тренінгів, відеотрансляцій, а також інтерактивного спілкування. Для комфортної роботи сервіс має все необхідне: трансляція відео, загальний і персональний чат, спільні ресурси (дошка малювання, презентації, показ робочого столу, файли та посилання), проведення опитувань, відеоконференція. Унікальність проекту полягає в тому, що він надається як сервіс і його можна вбудовувати в будь-який сайт або на сторінку соціальної мережі, блога; використовує технологію P2P, економлячи тим самим ресурси; містить все необхідне як для спілкування, так і навчання, а також організації спільної роботи; має інтерфейс, що повністю настроюється; дає змогу користуватися сервісом безкоштовно, без обмеження кількості учасників [10].

У 2011–2012 навчальному році нами було проведене попереднє дослідження, що мало за мету з'ясування ставлення студентів до використання середовища дистанційного навчання у засвоєнні навчального матеріалу чи соціальної мережі. Дослідження проводилось із 114 студентами I, II-го та IV-го курсу факультету інформатики і математики Мелітопольського державного педагогічного університету ім. Богдана Хмельницького; 89% опитуваних зазначили, що їм зручніше було б здійснювати дистанційне навчання у соціальній мережі, а саме «ВКонтакте».

Висновки

Отже, соціальні мережі як засіб дистанційного навчання має низку переваг: для вищих навчальних закладів це легка доступність та вільна альтернатива дорогим соціальним платформам навчання; найчастіше соціальні мережі прості у використанні й інтуїтивно зрозумілі для викладачів та студентів; для студентів навчання може бути негайно спрямоване на вивчення фактичного матеріалу курсу, а не на вивчення технології використання навчального середовища; вони містять у собі досить достатньо засобів навчання, включаючи відео, зображення, дошки обговорень, чати й особисті повідомлення; достоїнства соцмережі можна поєднати з перевагами інших соціальних сервісів через їх інтегрування у вигляді додатків; навчальні матеріали доступні у режимі 24/7; навчальні події можуть бути заплановані в режимі реального часу, що сприяє миттєвій і послідовній взаємодії і дискусії між студентами одного курсу.

У перспективі подальших розвідок здійснити докладне дослідження щодо з'ясування кращої платформи для реалізації дистанційного навчання; вивчити засоби нівелювання негативних впливів соціальних мереж на особистість студентів; довести, що процес навчання здійснюваний у приємному і звичному середовищі, ймовірно, буде успішним завдяки більш високому ступеню мотивації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Іващенко Р. П. Переваги та недоліки дистанційного навчання / Р. П. Іващенко // Вісник Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького. — Черкаси :

ЧНУ, 2008. — Вип. 125. — С.62–66. — (Серія «Педагогічні науки»).

2. Малярчук О. В. Дистанційне навчання в системі вищої гуманітарної освіти Сполучених Штатів Америки: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. пед. наук : 13.00.01 / О. В. Малярчук ; Житомир. держ. ун-т ім. І. Франка. — Житомир, 2010. — 20 с.

3. Шаран Р. В. Професійна підготовка магістрів інформаційних технологій в системі дистанційної освіти США: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. пед. наук : 13.00.04 / Р. В. Шаран ; Терноп. нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. — Тернопіль, 2010. — 20 с.

4. Бондаренко К. Социальные сети как инструмент развития: виды и возможности 24 марта 2008 г. [електронний ресурс] / К. Бондаренко. — Режим доступу : <http://www.trainings.ru/library/articles/?id=10067>

5. Charlotte N. Gunawardena, Mary Beth Hermans, Damien Sanchez, Carol Richmond, Maribeth Bohley & Rebekah Tuttle (2009): A theoretical framework for building online communities of practice with social networking tools, Educational Media International, 46:1, 3–16 p. [електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://dx.doi.org/10.1080/09523980802588626>

6. Roth J. Facebook Apps for eLearning [електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://interactyx.com/social-learning-blog/facebook-apps-for-elearning>

7. All of the social learning management system (LMS) features you need to reach your goals [електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://interactyx.com/features>

8. Новый сервис Websoft — MyLMS.RU [електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://websoft.ru/db/wb/021E9015EFF6FC89C32575D6003C8F44/doc.html>

9. Webils для Вузов [електронний ресурс]. — Режим доступу : http://webils.ru/use/education/webils_for_universities

10. OnWebinar: образовательная социальная сеть и сервис веб-семинаров [електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://webtun.com/websites/927-onwebinar-eto-servis-dlya-distancionnogo-obrazovaniya.html>

Осадчий В. В.

СОЦИАЛЬНЫЕ ИНТЕРНЕТ-СЕТИ КАК СРЕДСТВО ДИСТАНЦИОННОГО ОБУЧЕНИЯ

Анализируются возможности социальных сетей в организации дистанционного обучения. Описаны образовательные приложения основных мировых социальных сетей («ВКонтакте», Facebook), которые могут пригодиться в процессе дистанционного обучения. Освещены предварительные результаты исследования отношения студентов к использованию среды дистанционного обучения или социальной сети.

Ключевые слова: социальные сети, дистанционное обучение, образовательные приложения

Osadchy V. V.

SOCIAL NETWORK WEBSITE AS A DISTANCE LEARNING

This article examines possibilities of social networking in distance education. We describe the educational applications of major world social networks («VKontakte», Facebook), that may be useful in the process of distance learning. Deals with preliminary results of the ratio of students to use e-learning environment or social network.

Key words: social networking, distance learning, educational applications.